

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020

DRUGA MŁODOŚĆ

– aktywność, zdrowie i integracja

**dobre praktyki gospodarstw opiekuńczych
jako forma aktywizacji seniorów na wsi**

Publikacja opracowana przez Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z siedzibą w Boguchwale

Chcesz zostać partnerem KSOW – zarejestruj się na www.ksow.pl

Tytuł:

Druga młodość – aktywność, zdrowie i integracja
– dobre praktyki gospodarstw opiekuńczych
jako forma aktywizacji seniorów na wsi

Publikacja opracowana przez:

Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale

Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale
36-040 Boguchwała
ul. Suszyckich 9
tel. 17 87 01 500, fax. 17 87 01 502

www.podrb.pl

DRUGA MŁODOŚĆ – aktywność, zdrowie i integracja

**dobre praktyki gospodarstw opiekuńczych
jako forma aktywizacji seniorów na wsi**

Gospodarstwa opiekuńcze jako forma aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich

Gospodarstwa opiekuńcze wpisują się w nurt tzw. rolnictwa społecznego. Jest to alternatywne podejście do rolnictwa opierające się na założeniu, że zasoby gospodarstwa rolnego mogą być efektywnie wykorzystane do innej działalności. Można zatem rozumieć rolnictwo społeczne jako połączenie działalności rolniczej z działalnością społeczną¹.

Na terenach wiejskich w Polsce, ale też w całej Europie najliczniejszą grupą, która tego wsparcia potrzebuje są seniorzy. Kierując się ich potrzebami uznano, iż najlepiej pomagać seniorom w ich własnym środowisku lokalnym².

Ważną kwestią jest samopoczucie osób wymagających częściowej lub stałej opieki. Powszechnie wiadomo, że nawet najlepsze instytucjonalne placówki, zapewniające wysoki standard usług (opieka medyczna, wyżywienie, utrzymanie czystości), będące jednak obiektami odizolowanymi nie zaspokajają wielu psychologicznych potrzeb człowieka, takich jak: potrzeba przebywania z rodziną albo znajomymi, czy wręcz potrzeba bycia użytecznym. Osoby starsze preferują aktywność podejmowaną we własnym domu czy też w najbliższym otoczeniu. Chcą spędzać czas w towarzystwie innych osób i być „potrzebnymi”, np. mieć zajęcie przy pracach adekwatnych do ich możliwości fizycznych i psychicznych.

¹ „Gospodarstwa Opiekuńcze budowanie sieci współpracy”, CDR Kraków

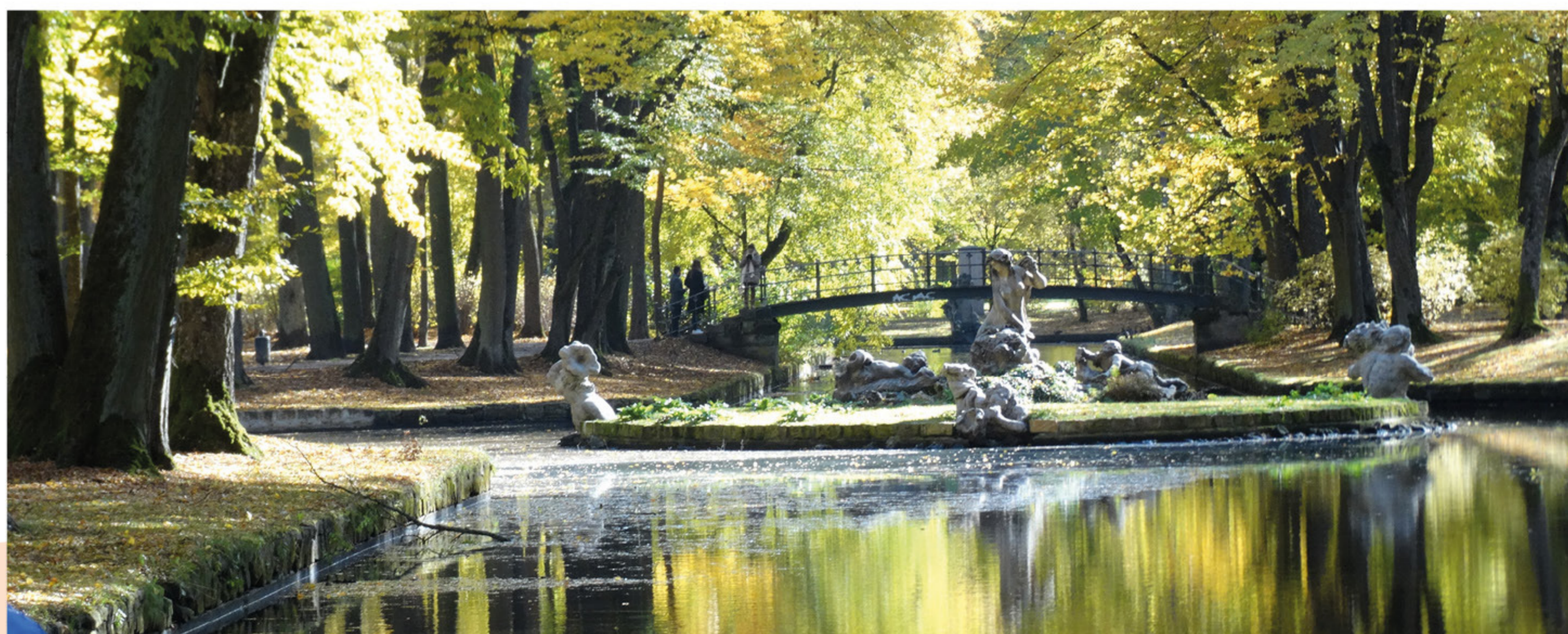
² Gospodarstwa Opiekuńcze Działania na rzecz rozwoju gospodarstw opiekuńczych w Polsce na poziomie regionalnym i lokalnym, CDR Kraków

W gospodarstwie może to być pomoc w hodowli zwierząt, uprawie roślin, sprzątaniu w obejściu, zbieraniu, sortowaniu i pakowaniu owoców oraz warzyw, robótki ręczne w przypadku kobiet i majsterkowanie w przypadku mężczyzn. Poczucie wspólnoty może niekiedy stanowić element terapii i bez wątpienia poprawy jakości życia. Najlepszym rozwiązaniem byłoby więc pozostawienie starszego człowieka w dotychczasowych warunkach domowych i środowiskowych w atmosferze rodzinnej lub zbliżonej. Istnieje zapotrzebowanie nie tylko na formę usług opiekuńczych dla seniorów i osób niepełnosprawnych, lecz także są osoby, które chcą takie usługi realizować. Podstawowym motywem świadczenia usług opiekuńczych była chęć bycia pomocnym dla swojej społeczności lokalnej³.

³ Gospodarstwa opiekuńcze jako forma pozyskiwania dochodów przez małe gospodarstwa rolne w Polsce, Barbara Chmielewska Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,

Idea prowadzenia gospodarstw opiekuńczych

Rolnictwo społeczne (rolnictwo zaangażowane społecznie) to idea połączenia wielofunkcyjności gospodarstw rolnych z usługami opiekuńczymi/zdrowotnymi oraz przedsiębiorczością społeczną. Chodzi tu o fakt wykorzystania zasobów rolnych do wytworzenia świadczeń społecznych na obszarach wiejskich, tj. terapia, rehabilitacja, socjoterapia, resocjalizacja, chronione miejsca pracy, opieka nad dzieckiem, osobami starszymi i zależnymi, uczenie się przez całe życie oraz szereg innych usług, sprzyjających integracji społecznej⁴. Jest to również wykorzystywanie praktyk rolniczych, które mogą wpłynąć na poprawę sytuacji życiowej jednostki (lepsze samopoczucie, poprawa stanu zdrowia, włączenie społeczne) poprzez rehabilitację, terapię, edukację i wychowanie, chronione miejsca pracy, pomoc społeczną, resocjalizację, kulturę, rekreację czy wypoczynek.

⁴ Gospodarstwa Opiekuńcze Działania na rzecz rozwoju gospodarstw opiekuńczych w Polsce na poziomie regionalnym i lokalnym, CDR Kraków

⁵ Idea rozwoju rolnictwa społecznego CDR Kraków

Ze względu na grupę odbiorców oraz cel świadczonych usług można wyodrębnić cztery główne obszary rolnictwa społecznego:

- zajęcia reedukacyjne i terapeutyczne,
- integracja w świecie pracy i włączenie społeczne,
- działania pedagogiczne,
- usługi opiekuńcze⁵.

Klientami gospodarstwa opiekuńczego mogą być:

- osoby niepełnosprawne psychicznie,
- osoby z ograniczeniami ruchowymi,
- osoby starsze,
- osoby opuszczające zakłady penitencjarne,
- osoby uzależnione,
- dzieci i młodzież,
- osoby bezrobotne,
- osoby wypalone zawodowo.

Gospodarstwa opiekuńcze jako element wspierania rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Gospodarstwo opiekuńcze w polskich warunkach prawnych może być prowadzone na bazie działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej, stowarzyszenia bądź fundacji.

Gospodarstwa opiekuńcze mogą świadczyć swe usługi dla bardzo różnych grup wymagających wsparcia. Doświadczenia krajów zachodnich wskazują, że terapia prowadzona w gospodarstwach rolnych może mieć pozytywny wpływ m.in. na:

- **seniorów** – osoby wymagające opieki, terapii, rehabilitacji, zajęć integracyjnych ze względu na wiek,
- **osoby z niepełnosprawnościami** – przy czym chodzi tu o różne rodzaje niepełnosprawności, np. związane z trudnościami w poruszaniu się, deficyty intelektualne itd.,
- **osoby chorujące psychicznie,**
- osoby walczące z uzależnieniami,
- osoby wymagające reintegracji społecznej, np. ze względu na fakt opuszczenia zakładu karnego, długotrwałe pozostawanie bez pracy, dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, także tzw. „trudna młodzież”.

Wybór konkretnej grupy odbiorców wsparcia zależy w głównej mierze od osób pragnących prowadzić gospodarstwo opiekuńcze. W związku z postępem medycznym i poprawą sytuacji w zakresie umieralności oraz coraz większą świadomością społeczną w zakresie zdrowego stylu życia, przesuwa się średnia długość życia ludzi a młodzi ludzie migrują ze wsi do miasta, w związku z czym istnieje konieczność zapewnienia opieki starszym i samotnym osobom. Dodatkowo rośnie zapotrzebowanie na innowacyjne sposoby terapii, które mogą być atrakcyjne dla zamożnych klientów, jak również zapotrzebowanie na usługi dla osób starszych.

Sytuacja taka jest możliwością uzyskania dodatkowego źródła dochodu w ramach różnicowania dochodów rolniczych w gospodarstwie rolnym.

Jest to także szansa na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich przyczyniająca się do kreowania nowych miejsc pracy oraz zmniejszenia ukrytego bezrobocia.

Najważniejszą cechą charakterystyczną gospodarstw opiekuńczych jest wykorzystywanie potencjału gospodarstwa rolnego do prowadzenia działań przede wszystkim o charakterze terapeutycznym, opiekuńczym i integracyjnym celem włączenia społecznego osób przebywających w danym gospodarstwie opiekuńczym.

Gospodarstwo rolne zajmujące się świadczeniem usług opiekuńczych w różnych formach organizacyjnych ma możliwość pozyskania środków finansowych z różnych źródeł rządowych i samorządowych przeznaczonych na powstawanie i rozwój placówek opiekuńczych.

Nowy sposób prowadzenia działalności pozarolniczej w formie gospodarstw opiekuńczych jako miejsce do życia i rozwoju zawodowego

Gospodarstwo opiekuńcze musi posiadać odpowiednią formę prawną dopuszczalną w polskim systemie prawnym. Większość indywidualnych gospodarstw rolnych w Polsce prowadzonych jest przez osoby fizyczne. Jednak w przypadku podjęcia działalności opiekuńczej w takim gospodarstwie konieczne jest założenie nowej formy prawnej.

Istnieją dwie główne możliwości – prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego jako podmiotu ekonomii społecznej albo prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego w ramach działalności gospodarczej⁶.

Gospodarstwo opiekuńcze może być prowadzone w formie:

- podmiotu ekonomii społecznej, np.:
- fundacja,
- stowarzyszenie,
- spółdzielnia socjalna,
- działalności gospodarczej.

⁶ www.gospodarstwa-opiekuncze.pl

5 Dobre przykłady gospodarstw opiekuńczych w Niemczech

Większość gospodarstw opiekuńczych zakładana jest i zarządzana przez organizacje pozarządowe. Gospodarstwa te mają charakter instytucjonalny z uwagi na zakres i zasięg działalności, profesjonalizm oferowanych usług oraz nastawienie na opiekuńczy aspekt prowadzonej działalności.

Formy organizacyjne:

- podmioty służby zdrowia i opieki społecznej,
- organizacje, głównie religijne, świadczące bezpłatną pomoc społeczną,
- fundacje, związki samopomocy,
- prywatne gospodarstwa rolne.

6 Profile działalności oraz typy gospodarstw opiekuńczych

- Warsztaty pracy chronionej organizowane w gospodarstwach rolnych. Celem ich jest zapewnienie zatrudnienia osobom niepełnosprawnym, wiele z nich działa w sektorze rolnictwa organicznego i zachowuje produktywność oraz konkurencyjność rynkową;
- gospodarstwa edukacyjne, przekazują dzieciom w różnym wieku doświadczenie i wiedzę na temat rolnictwa, gospodarstwa te są zrzeszone w Federalnej Sieci Gospodarstw Edukacyjnych;
- prywatne gospodarstwa, które oferują szeroki zakres usług opiekuńczych dla różnych grup docelowych.

System regulacji

Gospodarstwa opiekuńcze w Niemczech podlegają standardowym przepisom obowiązującym pozostałe podmioty prowadzące określony typ działalności. Przepisy te różnią się jednak między landami, zakres finansowania ze środków publicznych, budżety przeznaczone na cele integracyjno-aktywizacyjne, organy administracji i instytucje działające w sektorze rolnictwa społecznego. Szczegółowej regulacji w prawie niemieckim podlega praca społeczna, a zwłaszcza sektor zajmujący się osobami niepełnosprawnymi, zasady finansowania i działalności programów mających na celu integrację tych osób regulowane są na szczeblu krajowym przez Krajową Agencję Pracy, oprócz tego istnieje dodatkowe prawo, któremu podlegają warsztaty pracy chronionej, które określa między innymi wynagrodzenie oraz czas pracy osób niepełnosprawnych.

Organizacje i instytucje zaangażowane w rozwój gospodarstw opiekuńczych:

- Federalny Komitet Pracowniczy Warsztatów Pracy Chronionej, BAGWfbM,
- Instytut Badawczy Rolnictwa Organicznego, FiBL,
- Niemieckie Stowarzyszenie Pracowników Socjalnych, DASoL.

Finansowanie

Dofinansowanie ze środków publicznych zależy przede wszystkim od rodzaju i formy działalności, a także landu w jakim jest ona prowadzana. Najłatwiej pozyskać można fundusze na działalność związaną z aktywizacją osób niepełnosprawnych, zwłaszcza jeśli jest realizowana w ramach warsztatów pracy chronionej. Aby móc zostać włączonym do warsztatów pracy chronionych, gospodarstwo opiekuńcze musi spełniać szereg wymogów, w tym też technicznych⁷.

⁷ ROZWÓJ ROLNICTWA SPOŁECZNEGO W EUROPIE NA PRZYKŁADZIE GOSPODARSTW OPIEKUŃCZYCH W WYBRANYCH KRAJACH EUROPEJSKICH Przykłady z Belgii (Flandria), Francji, Holandii, Niemiec, Norwegii, Wielkiej Brytanii i Włoch. Raport przygotowany przez PCG Polska Sp. z o.o. na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Wybrane przykłady gospodarstw opiekuńczych w Niemczech

Wyjazd studyjny do Niemiec, który odbył się w dniach 18-22 października 2021 roku miał na celu zapoznać uczestników jakie rozwiązania funkcjonują w praktyce w wybranych, działających tam gospodarstwach opiekuńczych.

Famillie Demmelmair

Famillie Demmelmair to gospodarstwo wielofunkcyjne, które od 20 lat prowadzi ekologiczną uprawę zgodnie z wytycznymi Naturland. Podopiecznymi gospodarstwa są osoby starsze dla których organizowane są różnego rodzaju aktywności fizyczne, które mają zapewnić równowagę w życiu codziennym i pomóc lepiej zrozumieć otaczający ich świat. Gospodarze kładą duży nacisk na bezpośredni kontakt ze zwierzętami, podopieczni mogą wszystkie zwierzęta głaskać oraz karmić. Seniorzy, przebywając w gospodarstwie mają możliwość nie tylko korzystania ze świeżego powietrza, ale również wykonywania drobnych zajęć związanych z prowadzeniem działalności rolniczej, co daje im wiele radości. Pobyt w gospodarstwie to wartościowe spędzanie czasu oraz możliwość kontaktowania się z innymi ludźmi. Właściciele gospodarstwa posiadają również sklep, w którym można kupić najwyższej jakości wołowinę z własnej produkcji, jagnięcinę, jajka, domowy makaron oraz wysokiej jakości herbaty ekologiczne i organiczne przyprawy.

Am Hof in Kammerstein GmbH /Alternative Landwirtschaft

To gospodarstwo oparte na społeczności lokalnej, realizowana jest w nim innowacyjna strategia wieloaspektowa, na bazie żywej gospodarki rolnej. W gospodarstwie czas mogą spędzać zarówno młode, jak i starsze osoby.

Celem gospodarstwa jest nauczanie dzieci odpowiedzialnego obchodzenia się z przyrodą i optymalne wspieranie rozwoju dziecka. We współczesnym świecie, który charakteryzuje się permanentnym przeciążeniem sensorycznym, gospodarstwo rolne ze zwierzętami i otaczająca je przyroda umożliwia wyraźne, zapadające w pamięć doznania umysłowe, które stymulują proces samokształcenia. Dzieci w tym gospodarstwie mogą uczyć się, odkrywać i badać wszystkimi zmysłami: zachwycają się, karmią zwierzęta, sadzą, zbierają, smakują, kopią, wspinają się i biegają.

Gospodarstwo posiada sklepik, w którym można kupić ekologiczne produkty.

Bauernhof Kagerbauer

Schöneck 36, 94-264 Langdorf

Gospodarstwo znajduje się w Schöneck, w gminie Langdorf – miejscowości w kraju związkowym Bawaria, w rejencji Dolna Bawaria, w regionie Donau-Wald, w powiecie Regen. Leży w Lesie Bawarskim, około 5 km na północ od miasta Regen. Gospodarstwo jest typowym reprezentantem specyficznego rodzaju rolnictwa właściwego dla regionu Bawarii.

Pośród górzystego terenu prowadzona jest hodowla zwierząt gospodarskich: 8 krów, jałówki i cielęta, króliki i kury.

Gospodarstwo specjalizuje się w opiece nad seniorami, którzy mogą przebywać na terenie czynnego gospodarstwa rolnego – uczestniczyć (jeżeli zechcą) w niektórych pracach związanych z gospodarstwem rolnym. Kwaterują w pomieszczeniach specjalnie dla nich przystosowanych, mogąc korzystać ze wspólnej kuchni. Czas wolny mogą spędzać w przydomowym gospodarstwie i ogrodzie.

Chcesz zostać partnerem KSOW – zarejestruj się na www.ksow.pl

Rothsee Alpakas

www.rothseealpakas.de

To relatywnie małe gospodarstwo, położone pośród łąk i lasów, znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora Rothsee na Pojezierzu Frankońskim.

Gospodarstwo specjalizuje się w hodowli koni i alpak, które żyją w odpowiednio małych, harmonijnych stadach na łonie natury.

Malownicze otoczenie sprzyja osobom, które chcą zostawić za sobą stres i codzienność, i w miłej atmosferze doświadczać nowych rzeczy, rozwijać indywidualny potencjał oraz cieszyć się naturą.

Depresja, urazy, wypalenie, kryzysy życiowe, skutki osamotnienia w starości to przypadłości, którym za pomocą koni i alpak można skutecznie tu przeciwdziałać tak, by ponownie zobaczyć siebie, poczuć się zdrowym i potrzebnym. Zamysł kuracji zasadza się na przekonaniu, że już samo przebywanie fizycznie ze zwierzętami na łonie natury uruchamia u człowieka procesy hormonalne, które poprawiają samopoczucie, poprawiają nastrój, a tym samym zapewniają lepszą jakość życia, stabilność i odporność na stres.

W pracy terapeutycznej z końmi i alpakami uczestniczą odwiedzający, w tym seniorzy, dla których oferowane są specjalne zestawy zajęć. Aktywne spędzanie czasu z końmi i alpakami, spacery po okolicy, możliwość korzystania z odpowiednio przygotowanych pomieszczeń to oferta dla seniorów jaką gospodarstwo ma w swojej ofercie.

Lebenshof Rottal

Gospodarstwo położone jest w Rottal-Inn w Dolnej Bawarii w gminie Rimbach – Falkenberg. Gospodarstwo prowadzone jest przez małżeństwo Haslingerów wraz z córkami. Właściciele oferują 12 pokoi. Pokoje wynajmowane są osobom wymagającym opieki, emerytom, osobom niepełnosprawnym ruchowo, którzy poruszają się na wózkach inwalidzkich oraz osobom samotnym.

Wyżywienie przygotowują właściciele, dzięki temu posiłki dostosowane są do diety mieszkańców ośrodka. Właściciele korzystają z usług trzech dyplomowanych pielęgniarek, które specjalizują się w psychiatrii geriatrycznej, opiece paliatywnej, pozaszpitalnej intensywnej terapii.

Osoby przebywające w gospodarstwie korzystają ze świeżego powietrza, mają zapewnioną swobodę oraz możliwość kontaktowania się z innymi ludźmi.

AWO Demenzzentrum in Wolfratshausen

Centrum Demencji AWO znajduje się na obrzeżach Wolfratshausen. Ośrodek został wybudowany w 1981 roku, gruntownie wyremontowany w 2004 roku.

Centrum Demencji AWO skupia się na opiece nad osobami z demencją, oferując miejsca dla 69 seniorów. Ośrodek zatrudnia wykwalifikowaną kadrę, która gwarantuje profesjonalną opiekę podstawową i leczniczą przez całą dobę.

Na terenie ośrodka znajduje się przestronny ogród ze stawem, dużym wybiegiem dla zwierząt i miejscami do siedzenia.

Dzięki szerokiemu i zróżnicowanemu zakresowi opieki pracownicy dbają, aby seniorzy nie czuli się samotni. Codziennie odbywają się zajęcia z gimnastyki, spacerów, taniec, wspólne śpiewanie, zajęcia z rękodzieła, filcowania i ceramiki. W ośrodku prowadzone są również zabiegi lecznicze z aromaterapii i zooterapii.

W Centrum Demencji AWO przywiązywana jest duża waga do domowej atmosfery, dlatego pokoje dla każdego pensjonariusza przygotowywane są indywidualnie przy pomocy i udziale rodziny.

Ośrodek oferuje:

- opiekę krótkoterminową i dzienną,
- holistyczne podejście do pacjenta,
- opiekę medyczną,
- wysoko wykwalifikowaną kadrę pielęgniarską i psychologiczną,
- miłą rodzinną atmosferę.

Gospodarstwa opiekuńcze to bardzo istotny element tzw. rolnictwa społecznego. Jest to alternatywne podejście do rolnictwa opierające się na założeniu, że zasoby gospodarstwa rolnego mogą być efektywnie wykorzystane do innej działalności.

W obliczu starzejącego się społeczeństwa, to bardzo ważny rodzaj działalności pozarolniczej, która cieszy się coraz większym zainteresowaniem i powinna znaleźć się w orbicie zainteresowania wielu polskich gospodarstw.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów
Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020

Chcesz zostać partnerem KSOW – zarejestruj się na www.ksow.p